

بررسی رابطه‌ی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سبک‌های دلبستگی عاشقانه و رضایت جنسی و رضایت زناشویی دانشجویان زن متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز

زینب زاهد کریمی^۱

فرونوش امیری نژاد^۲

عباس امان الهی^۳

چکیده

هدف: رابطه‌ی زناشویی به عنوان یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین رابطه‌ی انسانی توصیف شده است، زیرا ساختاری اولیه برای بنا نهادن روابط خانوادگی و تربیت کردن نسل آینده فراهم می‌سازد. رضایت زناشویی یک جنبه‌ی بسیار مهم و پیچیده از یک رابطه‌ی زناشویی است. پژوهش حاضر به بررسی رابطه‌ی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سبک‌های دلبستگی عاشقانه و رضایت جنسی و رضایت زناشویی پرداخته است.

روش: این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی بوده که بر روی ۲۰۰ دانشجوی زن متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز که به صورت در دسترس انتخاب شده بودند، اجرا شده است. ابزار مورد استفاده در این پژوهش فرم کوتاه پرسشنامه‌ی یانگ (YSQ)، پرسشنامه‌ی رضایت زناشویی انریچ (Enrich)، پرسشنامه‌ی سبک‌های دلبستگی عاشقانه (BSQ) و پرسشنامه‌ی رضایت جنسی پینی (PSSI) بوده‌اند.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده نشان داده است بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و دلبستگی ایمن رابطه‌ی منفی وجود دارد و بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و دلبستگی پریشان و دلبستگی گسسته رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد همچنین بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت جنسی و رضایت زناشویی رابطه‌ی منفی معناداری وجود دارد. یافته‌های رگرسیون چند متغییری نشان داد که حوزه‌ی بریدگی و طرد مهمترین پیش‌بینی کننده برای دلبستگی پریشان، دلبستگی گسسته و رضایت جنسی و رضایت زناشویی می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش می‌تواند یاری‌گر روان‌درمانگران، مشاوران، زوج و خانواده‌درمانگران با مداخلات درمانی و پیشگیرانه به ایمن سازی روابط زوجین و سیستم خانواده باشد.

کلید واژه‌ها: طرحواره‌های ناسازگار اولیه، سبک‌های دلبستگی عاشقانه، رضایت جنسی، رضایت زناشویی

^۱ دانشجوی ارشد راهنمایی و مشاوره، گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، zahedkarimi91@yahoo.com

^۲ دانشجوی ارشد راهنمایی و مشاوره، گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز

^۳ عضو هیات علمی گروه مشاوره دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه

رضایت زناشویی یک جنبه‌ی بسیار مهم و پیچیده از یک رابطه‌ی زناشویی است. درحقیقت یکی از جنبه‌های حیاتی یک سیستم زناشویی رضایتی است که همسران در رابطه خویش احساس و تجربه می‌کنند (تاینگیوچی، فریمن، تایلر و مالکارن^۱، ۲۰۰۶؛ به نقل از حسینی، ۱۳۹۱). یکی از جنبه‌های مهم زندگی زناشویی، تمایل جنسی است. عدم رضایت جنسی ممکن است منجر به افسردگی و کاهش رضایت و سازگاری زناشویی شود (بوید، ۲۰۰۲؛ به نقل از کلانتری، ۱۳۹۱). دل بستگی پیوندی جهان شمول است و در تمام انسان‌ها وجود دارد (خوشایی و ابوحمره، ۱۳۸۶). برخی از پژوهشگران بر این باورند که مشکلات زناشویی در سبک‌های دل بستگی زوج‌ها ریشه دارد. طرحواره‌ها از ابتدای زندگی شکل گرفته و در تمام طول زندگی، فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (یانگ^۲ و همکاران، ۱۹۹۹). از آنجا که طرحواره‌ها بنیادهای شناختی فرد را تشکیل داده و می‌توانند رفتارهای فرد را شکل داده و به آن سمت و سو دهند، لذا می‌توان بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه به عنوان بخش زیرین و سخت شناخت‌های افراد که اغلب در دوره‌های تحولی رشد شکل گرفته‌اند، با رفتارهای ناسازگارانه در مقاطع بعدی رشد افراد، رابطه برقرار کرد (ویلبرگ^۳ و همکاران ۲۰۱۰؛ به نقل از اویسی و بخشانی، ۱۳۹۱). با توجه به نتایج ذکر شده در بالا هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با رضایت زناشویی، رضایت جنسی و سبک‌های دل بستگی عاشقانه در زنان متأهل دانشگاه چمران است.

طرح تحقیق، نمونه‌گیری و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحقیق حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش زنان دانشجوی متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز در سال ۱۳۹۱ بودند. نمونه آماری شامل ۲۰۰ نفر (زن) که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در این پژوهش روابط بین متغیرها با استفاده از رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از نرم افزار (SPSS-13) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. سطح معناداری در این پژوهش $P < 0/05$ بوده است.

ابزارهای پژوهش

در این پژوهش از ابزارهای فرم کوتاه پرسشنامه یانگ، رضایت زناشویی انریچ، سبک‌های دل بستگی عاشقانه و رضایت جنسی پینی استفاده شده است.

فرم کوتاه پرسشنامه یانگ (YSQ) در سال ۱۹۹۸، یانگ نسخه کوتاه پرسشنامه‌ها را تدوین کرد. این پرسشنامه از ۷۵ ماده تشکیل شده است. چندین مطالعه در کانادا، نروژ، فنلاند و ایران ساختار ۱۵ عاملی نسخه کوتاه پرسشنامه طرحواره‌ها را در جمعیت‌های مختلف تایید کرده اند (فتی و همکاران، ۱۳۸۸). فرم کوتاه این ابزار از ۷۵ گویه در یک مقیاس لیکرت ۵ رتبه ای (از اصلاً = ۱ تا دقیقاً = ۵) را توصیف می‌کند) نمره گذاری می‌شوند. نمره فرد در طرحواره‌ها با جمع نمرات ۵ سوال مربوط به آن طرحواره حاصل می‌شود، نمره‌های بالا نشان دهنده حضور پررنگ‌تر طرحواره ناسازگار است و حداقل نمره برای هر طرحواره ۵ و حداکثر ۲۵ می‌باشد. این طرحواره‌ها عبارتند از: رهاشدگی، بی‌اعتمادی، محرومیت هیجانی، نقص، انزوای اجتماعی، وابستگی، آسیب پذیری نسبت به بیماری، خودتحول نیافته، شکست، استحقاق، ایثار، معیارهای نامربوط، خود کنترلی ناکافی، بازدارنده هیجانی، بی‌اعتمادی.

فرم کوتاه پرسشنامه‌ی رضایت زناشویی انریچ (Enrich) دارای ۴۷ سوال می‌باشد که به وسیله‌ی سلیمانیان در سال ۱۳۷۳ اعتباریابی شده‌است و ۱۲ خرده مقیاس را شامل می‌باشد. برای هر یک از سوالات این پرسشنامه پنج گزینه (کاملاً موافقم، موافقم،

¹ Tanguchi, Freeman, Taylor, & Malkarne

² Young

³ Wilberg

نه موافقم نه مخالفم، مخالفم و کاملاً مخالفم) به صورت طرح لیکرت منظور شده است. یکی از خرده مقیاس‌های این پرسشنامه، رضایت زناشویی است. ضرایب آلفای پرسشنامه‌ی انریچ در گزارش اولسون، فورنیز و دراکلمن^۱ (۱۹۸۹) برای خرده مقیاس رضایت زناشویی ۰/۸۱ بوده است. این ضرایب در همین پژوهش برای خرده مقیاس رضایت زناشویی ۰/۸۵، به دست آمده است. در پژوهش حاضر این خرده مقیاس با استفاده از ضریب الفای کرونباخ ۰/۷۳ و با استفاده از روش دو نیمه کردن ۰/۷۲ می‌باشد.

پرسشنامه سبک‌های دلبستگی عاشقانه (BSQ) توسط فارمن و وهنر^۲؛ به نقل از تشکر و غوابش، (۱۳۸۸) در سال ۱۹۹۹ ساخته شد و دارای ۲۲ ماده می‌باشد. مقیاس BSQ میزان موافقت آزمودنی‌ها با مجموعه‌هایی از حالت‌ها در مورد اینکه افراد چه سبک دلبستگی را ممکن است در روابط عاشقانه خود به کار گیرند را نشان می‌دهد. هر آیتم نشان دهنده‌ی یکی از سبک‌های دلبستگی عاشقانه‌ی ایمن، گسسته با دلبستگی پریشان است. و پاسخ دهندگان، جواب خود را در مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم بیان می‌کنند (نئوفیلد، ۲۰۰۰). امان‌الهی، تشکر و غوابش (۱۳۸۸)، این پرسشنامه را تهیه و ترجمه نمودند و برای بررسی آن را در اختیار اساتید دانشگاه قرار داده و سپس فرم اصلاح شده و نهایی را مورد استفاده قرار دادند. برای بررسی پایایی این پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد، و برای سبک دلبستگی ایمن ۰/۶۹ دلبستگی پریشان ۰/۷۷ و عدم دلبستگی ۰/۴۱ به دست آمد.

پرسشنامه رضایت جنسی پینی (PSSI) پرسشنامه رضایت جنسی توسط پینی (۱۹۷۰)، به نقل از امان‌الهی و همکاران، (۱۳۸۹) جهت سنجش رضایت جنسی در زنان تهیه شده است. ۱۴ سوال آن طوری طراحی شده که سطح بالای رضایت جنسی را از طریق پاسخ کاملاً مخالفم و ۱۰ سوال دیگر هم سطح بالای رضایت از همسر در روابط جنسی را از طریق پاسخ به گزینه‌ی کاملاً موافقم اندازه‌گیری می‌کند. حداقل و حداکثر نمره‌ها به ترتیب ۲۴ و ۱۶۸ محاسبه می‌شود که ۱۴ سوال اول آن به طور معکوس نمره‌گذاری می‌شود. در ایران این پرسشنامه توسط امان‌الهی و همکاران (۱۳۸۹) ترجمه و اعتباریابی شده است. آنها ضریب آلفای کرونباخ رضایت جنسی و رضایت از همسر را به ترتیب ۰/۹۴ و ۰/۹۳ گزارش کرده‌اند.

یافته‌ها

برای آزمون روابط بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک در پژوهش حاضر از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

¹ - Olson, Fournier, Joon, & Dranckma

² - Furman & Wehner

جدول ۱ ضرایب همبستگی ساده بین بریدگی و طرد، خودگردانی مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی بیش از حد با دل‌بستگی ایمن، پریشان و گسسته، رضایت زناشویی و رضایت جنسی در آزمودنی‌ها

متغیر پیش بین	متغیر ملاک	تعداد	ضریب (R همبستگی)	سطح معنی (Sig) (داری)
بریدگی و طرد	دل‌بستگی ایمن	۲۰۰	-۰/۱۱۴	۰/۰۵۴
	دل‌بستگی پریشان	۲۰۰	۰/۵۰۲	۰/۰۰۰
	دل‌بستگی گسسته	۲۰۰	۰/۳۷۴	۰/۰۰۰
حوزه‌ی خودگردانی و عملکرد مختل	دل‌بستگی ایمن	۲۰۰	-۰/۰۴۵	۰/۲۶۵
	دل‌بستگی پریشان	۲۰۰	۰/۳۴۶	۰/۰۰۰
	دل‌بستگی گسسته	۲۰۰	۰/۳۷۴	۰/۰۰۰
حوزه‌ی محدودیت‌های مختل	دل‌بستگی ایمن	۲۰۰	-۰/۰۳۹	۰/۲۹۳
	دل‌بستگی پریشان	۲۰۰	۰/۲۳۹	۰/۰۰۰
	دل‌بستگی گسسته	۲۰۰	۰/۱۷۲	۰/۰۰۷
حوزه‌ی دیگر جهت‌مندی	دل‌بستگی ایمن	۲۰۰	۰/۰۰۲	۰/۴۹۱
	دل‌بستگی پریشان	۲۰۰	۰/۲۷۲	۰/۰۰۰
	دل‌بستگی گسسته	۲۰۰	۰/۲۲۹	۰/۰۰۱
حوزه‌ی گوش به زنگی بیش از حد و بازداری	دل‌بستگی ایمن	۲۰۰	۰/۰۸۷	۰/۱۱۰
	دل‌بستگی پریشان	۲۰۰	۰/۱۶۱	۰/۰۱۲
	دل‌بستگی گسسته	۲۰۰	۰/۱۱۷	۰/۰۴۹
حوزه‌ی بریدگی و طرد	رضایت جنسی	۲۰۰	-۰/۲۷۲	۰/۰۰۰
حوزه‌ی خودگردانی و عملکرد مختل	رضایت جنسی	۲۰۰	-۰/۲۵۶	۰/۰۰۰
حوزه‌ی محدودیت‌های مختل	رضایت جنسی	۲۰۰	-۰/۲۰۹	۰/۰۰۱
حوزه‌ی دیگر جهت	رضایت جنسی	۲۰۰	-۰/۱۳۸	۰/۰۲۶

				مندی
۰/۰۰۷	-۰/۱۷۴	۲۰۰	رضایت جنسی	حوزه‌ی گوش به زنگی بیش از حد بازداری
۰/۰۰۰	-۰/۳۸۵	۲۰۰	رضایت زناشویی	حوزه‌ی بریدگی و طرد
۰/۰۰۱	-۰/۲۱۶	۲۰۰	رضایت زناشویی	حوزه‌ی خودگردانی و عملکرد مختل
۰/۰۰۰	-۰/۲۴۳	۲۰۰	رضایت زناشویی	حوزه‌ی محدودیت های مختل
۰/۰۰۱	-۰/۲۱۷	۲۰۰	رضایت زناشویی	حوزه‌ی دیگر جهت مندی
۰/۰۲۴	-۰/۱۴۰	۲۰۰	رضایت زناشویی	حوزه‌ی گوش به زنگی بیش از حد بازداری

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی روابط بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سبک‌های دلبستگی، رضایت زناشویی و رضایت جنسی در دانشجویان زن متاهل دانشگاه شهیدچمران اهواز بود. نتایج تحلیل ضرایب همبستگی پیرسون نشان داد که از بین تمامی روابط مفروض بین خودگردانی و عملکرد مختل با دلبستگی ایمن، محدودیت‌های مختل با دلبستگی ایمن، دیگرجهت‌مندی با دلبستگی ایمن، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری با دلبستگی ایمن در سطح آلفای ۰/۰۵ رابطه معنیداری برقرار نبود. از بین تبیین‌های موجود برای روابط بین متغیرها به سه مورد در این‌جا اشاره می‌شود. برای مثال، نتایج پژوهش ما نشان داد که هرچه میزان طرحواره‌های ناسازگار گوش به زنگی بیش از حد افزایش یابد میزان رضایت جنسی کاهش پیدا می‌کند. فعالیت جنسی یک بخش مهم و جز لازم در زندگی زناشویی است و به طور مستقیم و غیر مستقیم بر روابط زناشویی و زندگی آنها تأثیر می‌گذارد بنابراین از آنجا که در این حوزه افراد در احساس بدبینی، نگرانی و ترس به سر می‌برند به طوری که معتقدند اگر نتوانند در تمام لحظات زندگی خود هشیار باشند ممکن زندگیشان از هم بپاشد نمی‌توانند رضایت جنسی خوبی داشته باشند. از طرف دیگر، هرچه میزان طرحواره‌های ناسازگار حوزه گوش به زنگی بیش از حد و بازداری بالاتر باشد میزان دلبستگی گسسته نیز بالاتر است. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت از آنجا که در این حوزه افراد در احساس بدبینی، نگرانی و ترس به سر می‌برند به طوری که معتقدند اگر نتوانند در تمام لحظات زندگی خود هشیار باشند ممکن زندگیشان از هم بپاشد می‌توان گفت با دلبستگی گسسته ارتباط دارد. همچنین، هرچه میزان طرحواره‌های ناسازگار حوزه دیگرجهت‌مندی بالاتر باشد میزان دلبستگی پریشان نیز بالاتر است. در تبیین این فرضیه

می توان گفت از آنجا افرادی که در این حوزه هستند معمولاً تمایلات و هیجانات طبیعی خود را واپس می زنند و نسبت به آنها ناآگاه هستند طرحواره های این حوزه در خانواده هایی یافت می شود که فرزند خود را با قید و شرط پذیرفته اند، کودک به منظور دستیابی به توجه، عشق و پذیرش دیگران باید جنبه های مهم شخصیت خود را نادیده بگیرد، بنابراین دل بستگی پریشان بیشتری، یعنی عقاید منفی در مورد خود و عقاید مثبت در مورد دیگران دارند. از جمله محدودیت هایی که در این پژوهش به لحاظ تعمیم یافته ها وارد می باشد، محدودیت در جامعه، ابزار اندازه گیری، روش توصیفی پژوهش (ناتوانی در نتیجه گیری علی) و اکراه شرکت کنندگان در پاسخ های روا به سوالات پرسشنامه رضایت جنسی بود. بر اساس یافته های این پژوهش پیشنهاد می شود با نهادینه کردن مشاوره ی قبل از ازدواج افراد ناایمن با یکدیگر کاست و همچنین با شناسایی افراد ناایمن و تلاش برای درمان آن ها بر رضایت زناشویی و رضایت جنسی ازدواج ها افزود.

منابع

- امان الهی، عباس (۱۳۸۴). بررسی رابطه ی ویژگی های شخصیت و عوامل فردی-خانوادگی با رضایت زناشویی در کارکنان اداره های دولتی شهر اهواز. پایان نامه ی کارشناسی ارشد مشاوره ی خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- اویسی، عباسعلی، بخشانی، نورمحمد (۱۳۹۱). مقایسه ی طرحواره های ناسازگار اولیه در مردان وابسته و غیر وابسته به مواد / پیئوبیدی شهر زاهدان. مجله اصول بهداشت روانی، سال چهاردهم، شماره ۲، صص (۷-۱۶۴).
- تشکر، هاجر، غوابش، سعاد (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین سبک های دل بستگی عاشقانه و سبک های دوست داشتن با گرایش به روابط خارج (خیانت) در کارکنان متأهل ادارات دولتی شهر اهواز، پایان نامه ی کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.
- حسینی، زهرا (۱۳۹۱). بررسی رابطه سبک های دل بستگی و افسردگی بر رضایت زناشویی با میانجی گری شیوه های حل تعارض در زنان کارمند متأهل اداره های دولتی. شهرستان ماسهر. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.
- خوشای، کتابون، ابوحمزه، الهام (۱۳۸۶). نظریه دل بستگی جان بالبی. نشر دانژه.
- کلانتری، نسترن (۱۳۹۰). بررسی تأثیر مستقیم و غیر مستقیم استرس ناباروری بر رضایت و سازگاری زناشویی با میانجی گری رضایت جنسی در زنان نابارور شهرستان شوشتر و گتوند. پایان نامه کارشناسی ارشد.